

Overweging 24 maart 2014 verleidelijk, maar niet goed voor je

Lezingen Genesis 2, 4-3,7; Romeinen 5, 12-21; Matteus 4, 1-11.

Er is veel verleidelijks in onze wereld. Dingen van zeer uiteenlopende aard overigens. We kennen de reclames die ons proberen over te halen producten te kopen. Variërend van huishoudelijke producten en kleding tot lifestyle gadgets. De voedingsproducenten laten ons graag zoveel mogelijk eten. En de voedingssupplementen business probeert daar nog van alles bij te voegen. Sommige artikelen suggereren een wereld van schoonheid, geluk, populariteit en succes. De totale consumentenindustrie is erop gericht ons zoveel mogelijk te laten kopen. De geluksindustrie verleidt ons met beloften van heelheid, innerlijke rust en wellness. De politieke partijen verleiden ons met vooruitzichten van grotere veiligheid, gezondheidszorg, economische stabiliteit en voorzichtige groei. De tabaksindustrie laat ons graag ons een longziekte roken. De erven Bols en Heineken hebben het op ons hart en onze lever voorzien. En dan spreek ik nog niet van de verleidingen van de seksindustrie en de drugsmaffia. De verleidingen van macht, aanzien en het grote geld met hun desastreuze gevolgen. Onze wereld kent tal van voorbeelden. Wanneer we ons realiseren aan hoeveel verleidingen we bloot staan, dan krijgt de bede "leid ons niet in verzoeking, bekoring" wel een heel persoonlijke en actuele betekenis.

Veel venijniger zijn de verleidingen die ons van alles in het oor fluisteren. De fantasieën die we hebben over wie we zouden kunnen zijn of hoe we hadden moeten handelen. Hoe verleidelijk het is om iets over iemand te zeggen waardoor deze in een bepaald daglicht wordt gesteld, dat meestal overigens het daglicht niet kan verdragen. De verleiding om elkaar te overheersen, of te kleineren of belachelijk te maken. Alleen maar om er zelf beter van te lijken, want beter worden doe je er echt niet van.

Denk er ook eens aan hoe verleidelijk het is om de ogen te sluiten voor wat er om je heen gebeurt. Om je gemoedsrust niet te laten verstoren. Om je geweten met een kluitje in het riet te sturen. Je oren te sluiten voor de nood van je medemens.

Alle verleidingen hebben één ding met elkaar gemeen. Zij houden ons af van wie als mens zijn. Hoe verleidelijk ook de beloften, zij zijn niet goed voor ons. Zij verstoren de intermenselijke betrekkingen en onze relatie met God.

Als er iets is waar we ons in de veertigdagentijd bijzonder op mogen toeleggen, dan is dat ons omgaan met uitwendige en innerlijke verleidingen die ons uit onszelf weghalen.

Misschien lezen we daarom wel twee belangrijke voorbeeldverhalen op deze eerste zondag van de veertigdagentijd. De verhalen spelen zich af in twee totaal verschillende omgevingen, de paradijsstuin en de woestijn. En misschien is de keuze die in de paradijsstuin gemaakt wordt wel de oorzaak van de woestijn waarin we leven. In ieder geval is er een relatie tussen de keuze van de eerste mens Adam en de Eerstgeborene, de nieuwe Adam.

Uit Genesis lezen we het tweede scheppingsverhaal. Misschien realiseert u zich dat niet altijd, maar het boek van de schepping geeft in het begin het verhaal van de schepping in zeven dagen en daarna het tweede scheppingsverhaal. Het eerste verhaal lijkt een antwoord te geven op de vraag hoe de wereld tot stand komt. Het tweede op de vraag hoe het kwaad in de wereld komt. De tweede vraag is voor de mens, in wie dat kwaad vermengd aanwezig is, natuurlijk veel verontrustender. We kunnen die vraag op grond van het voorbeeldverhaal nergens deponeren dan bij onszelf. Ook al proberen we de

ander de schuld te geven of de verantwoordelijkheid bij de omstandigheden te leggen. Als we eerlijk naar onszelf kijken en ons niet voor onze blik en die van God bedekken, weten we dat we niemand anders verantwoordelijk kunnen stellen dan onszelf. Ik spreek niet over het kwaad waar mensen het slachtoffer van zijn, maar over dat wat tot het eigen handelen te herleiden is. Janoekovitsch kan niet zeggen: "we hadden het vroeger zo verschrikkelijk arm, daarom heb ik nu 50 miljard gestolen".

In het eerste scheppingsverhaal is sprake van een mannelijk-vrouwelijke eenheid waarin de mens als beeld van God geschapen is en tot aanzijn geroepen. In het tweede wordt de mens uit het stof van de aarde en de adem van God gemaakt. Waarna de mens wordt gedeeld tot man en vrouw. Uit de zijde van de mens wordt een vrouw gebouwd. Man en vrouw vormen samen de vier zijden van de verbondstent waarin God aanwezig is. Wanneer de relationele eenheid van de mens verloren gaat, verdwijnt ook de plek waar God kan huizen. De wezenlijke verbondenheid tussen mensen is de woonplaats van Gods aanwezigheid.

Het verloren gaan van die eenheid lijkt een onbeschrijfelijk en verterend verlangen te scheppen naar heelheid en naar aanvulling die we op alle mogelijke manieren proberen te verkrijgen.

Het voorbeeldverhaal leert ons verder dat de wortel van alle kwaad is dat we niet willen zijn wie we zijn. In het verhaal wil de mens niet mens zijn, maar als God zijn. In zijn verlangen om als God te zijn verliest hij zijn mens-zijn, dat wil zeggen dat wat hij als mens kan zijn en oorspronkelijk ook is. Met andere woorden hij verliest zijn eigenlijke identiteit. De oorsprongszonde is de hoogmoed te denken dat hij iets anders zou kunnen zijn dan wie hij is en het gevolg is het verlies van zijn oorspronkelijkheid. Doordat we een ander willen zijn ontstaan jaloezie en hebzucht, competitie en heerszucht. Uitgebeeld in het verhaal over Kain en Abel.

Het lijkt me niet goed om deze verhalen historisch te benaderen. Zij willen niet uitdrukken en verklaren hoe het gebeurd is. Als een historisch verslag. Zij willen duiden en verklaren hoe de situatie van de mens in elkaar steekt en waardoor dat komt. Niet historisch, maar existentieel. Hoe komt het dat de mens is zoals hij is? Welke mechanismen en verlangens, angsten en emoties spelen daarin een rol? Dat wordt duidelijk in het verhaal over Jezus in de woestijn.

Het voorbeeldverhaal van Jezus in de woestijn vormt de tegenhanger van het verhaal over Adam in de paradijsstuin. Ook Jezus, de nieuwe Adam, wordt beproefd en verleid. Hij bevindt zich in de woestijn van het menselijk bestaan met alle verleidingen vandien. Je zou kunnen zeggen dat Hij zich bevindt in een toestand van gebrek. Hij is afhankelijk van de zorg door anderen (engelen) en leeft op een minimum. Ideale omstandigheden voor bijna elke vorm van verleiding. Wat opvalt in het verhaal is de sereniteit van Jezus antwoorden. Hij blijft dicht bij zichzelf. In zijn antwoorden gaat hij niet in op de verleiding noch er tegenin. Hij stelt een norm en handelt overeenkomstig. Daarmee maakt hij zich ongrijpbaar voor de bedoelingen en uitgangspunten van de verleiding. Zij hebben geen vat op Hem. Hij gaat niet in op wat zij in het vooruitzicht stellen. Hij overweegt ze niet eens. Hij toont zich als een soeverein mens die bij zichzelf blijft en zijn identiteit niet verloochent. Daar heeft de verleider met zijn argumenten geen vat op.

Het optreden van Jezus getuigt van een grote innerlijke vrijheid. Dat van Adam en van ons, het moet gezegd, van een innerlijk bezet zijn. Juist doordat we innerlijk niet vrij zijn, zijn we toegankelijk voor vormen van verleiding. We zoeken op de een of andere

wijze compensatie voor een tekort in onszelf en aan onszelf. Voor een gebrek aan
heelheid.

Waar het in de veertigdagentijd ten diepste om gaat is de groei in heelheid. Verhalen
helpen ons ons om onze gebrokenheid te verstaan, maar ook om de weg naar een
nieuwe authenticiteit te gaan. Om de mens te worden die wij zijn. Dat is niet een weg
van plicht en beperking in de eerste plaats, maar een weg van bevrijding en opstanding.
Het betekent wel dat we ons leren verstaan in onze gehechtheden, verslavingen en
onvrijheid. Dat we begrijpen waar onze zwakheden liggen die ons onvrij maken en
afhouden van wie en wat we zijn. Dat al die verleidingen ons geen goed doen.
Het ontmaskeren van de verleiders die greep op ons willen krijgen en houden is een niet
onbelangrijke stap op weg naar Pasen. Pasen als beeld van de geboorte van de nieuwe
mens. Daarmee is vasten een weg en een periode van levensvernieuwing, een kans om
meer mens te worden. Amen.